

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің докторанты Амантаева Арайлым Қайратовнаның 6D011300/8D01513 – «Биология» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған «Болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың әдістемелік негіздері (жобалау технологиясы мысалында)» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына

РЕСМИ РЕЦЕНЗЕНТТІҢ ЖАЗБАША ПІКІРІ

р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестілігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы:	Диссертант А.К.Амантаеваның «Болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың әдістемелік негіздері (жобалау технологиясы арқылы)» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы Қазақстан Республикасының заңдық құжаттары мен бағдарламаларына атап айтқанда, Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңының 8-бабына және Қазақстан Республикасы үкіметінің 27 желтоқсан 2019 жылы №988 қаулысымен бекітілген және де Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2020 жылғы қыркүйек айындағы Қазақстан халқына «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты Жолдауына, Қазақстан Республикасының Экологиялық Кодексіне сәйкес келеді.
		1) Диссертация мемлекеттік бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)	А.К. Амантаеваның диссертациялық жұмысы Қазақстан Республикасы Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының «Білім және ғылым саласындағы зерттеулер» бағытына сәйкес келеді. Диссертациялық жұмыс 8D015-Жаратылыстану пәндері бойынша педагогтарды даярлау (6D011300-8D01513-«Биология») бағыты бойынша дайындалған.
2.	Ғылымға	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды?	Диссертанттың зерттеу жұмысы барысында алған

	маңыздылығы	Ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған	<p>ғылыми-практикалық нәтижелері педагогика ғылымының дамуына қосқан үлес және жана жетістік ретінде бағалауға болады.</p> <p>Біріншіден, болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың әдістемелік негіздерін теориялық-әдіснамалық негіздерін айқындау арқылы үлесін қосады, маңыздылығы ашылған.</p> <p>Екіншіден, болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың әдістемелік негіздерін ретінде жүйе ұсынып, құрылымдық-мазмұндық моделін жасау арқылы үлесін қосады, маңыздылығы ашылған.</p> <p>Үшіншіден, экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың әдістемесі «ғылыми әрекеттерді ұйымдастыру», «Экологиялық құзыреттілікті қалыптастырудағы жобалау технологиясы» атты оқу құралының әзірленуі ғылымға арқылы үлесін қосады, маңыздылығы ашылған.</p>
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары 2) орташа 3) төмен 4) өзі жазбаған	<p>А.К. Амантаеваның диссертациялық зерттеу жұмысы дербес орындалған, толық аяқталған жұмыс болып табылады. Зерттеу жұмысындағы қойылған мақсат міндеттерін жүзеге асыру барысында алынған нәтижелердің ішкі бірлігі бар. Диссертанттың зерттеу жұмысын өзі жазу деңгейі жоғары, берілген ақпараттар түсінікті, мағыналы, құрылымға ие.</p>
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген	<p>Диссертация өзектілігінің негіздемесі қоғамда болашақ биолог мұғалімнің өзі экологиялық білім беру мен тәрбие мәселелерінде құзыреттілік танытып, жұмыс жасауда негізгі құзыреттілікке ие болып, әр түрлі ақпараттық құралдар мен инновациялық технологиялар арқылы білім алушылардың табиғатқа деген жауапкершілігін қалыптастыру. Сонымен қатар, болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін жобалау технологиясы мысалында қалыптастыруда анықталған</p>

			<p>карама-қайшылықтар, ғылыми болжамда дәлелденіп, болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастыру әдістемесін, құрылымды-мазмұндық моделін жасау мәселесіне негізделген.</p>
		<p>4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды: 1) айқындайды 2) жартылай айқындайды 3) айқындамайды</p>	<p>Диссертацияның мазмұны диссертация тақырыбын толық айқындайды. Зерттеу жұмысы кіріспеден, екі бөлімнен, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттерден, қосымшадан тұрып, диссертация мазмұны зерттеу мәселесі мен жетекші идеясы бойынша диссертация тақырыбын негіздейді.</p>
		<p>4.3 Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) сәйкес келеді 2) жартылай сәйкес келеді 3) сәйкес келмейді</p>	<p>Зерттеу жұмысының мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді. Зерттеу жұмысының мақсаты: болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастыруды теориялық тұрғыда негіздеу, әдістемелік тұрғыдан қамтамасыз ету және оның тиімділігін тәжірибелік-эксперименттік жұмыс барысында тексеруді орындаумен сәйкес келеді. Зерттеу міндеттері қойылған мақсатты нақтылай келе, болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастыруды кәсіби педагогикалық іс-әрекеттегі экологиялық құзыреттілік ұғымына теориялық тұрғыдан сипаттама берумен; құрылымдық-мазмұндық моделін жасаумен; болашақ мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың жобалау технологиясына негізделген әдістемесін даярлаумен; тәжірибелік-эксперименттік жұмыстарды сынақтан өткізумен сәйкес келеді.</p>

		<p>4.4 Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылымдары логикалық байланысқан:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) толық байланысқан 2) жартылай байланысқан 3) байланыс жоқ 	<p>Автор ұсынған диссертациялық жұмыстың біртұтастық пен баяндау логикасы бар, барлық бөлімдері мен құрылымы қол жеткізген ғылыми нәтижелердің ішкі бірлігі логикалық тұрғыдан толық, бірізділікпен дұрыс байланысқан. Зерттеу барысында алынған нәтижелер ізденушінің қорытындыларымен бірге диссертацияда қойылған мақсат пен міндеттерге сәйкес келеді.</p>
		<p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) сыни талдау бар 2) жартылай талдау жүргізген 3) талдау өз пікірін емес басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген 	<p>Болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін жобалау технологиясы мысалында қалыптастырудың теориялық-әдіснамалық негіздерін айқындауда, негізгі ұғымдарды нақтылауда, құрылымдық-мазмұндық болмысын жасауда, тәжірибелік-эксперимент нәтижелерін сандық, сапалық талдауда сыни талдау бар және бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған.</p>
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) толығымен жаңа 2) жартылай жаңа (25%-75% жаңа болып табылады) 3) жаңа емес (25% кем болып табылады) 	<p>Диссертанттың зерттеу жұмысында ұсынған ғылыми нәтижелері мен қағидаттары толығымен жаңа болып табылады. Бірінші нәтижеге қол жеткізу үшін – зерттеу мәселесіне қатысты философиялық, педагогикалық, психологиялық ғылыми еңбектерге, диссертациялық жұмыстарға және ҚР БЖҒМ бекіткен нормативтік құжаттарға талдау жасалып, диссертациялық жұмыста болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың әдістемелік негіздері ұғымына түсініктеме берілген. Болашақ биолог мұғалім тұлғасын қалыптастыруда теориялық-әдіснамалық негіздері айқындалып, қазіргі білім беру үдерісіне интеграциялау мүмкіндіктерін қарастырған;</p> <p>Екінші нәтижеге қол жеткізудегі болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігінің мән-мағынасына теориялық тұрғыдан сипаттама беріп, болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың құрылымдық-мазмұндық моделін</p>

			<p>негіздеп, әдістемелік тұрғыдан орындаудың жоспарлы түрдегі үлгісі дайындалып, болашақ биолог мұғалімдерге қолдануға мүмкіндіктер қарастырылған;</p> <p>Үшінші нәтижеге қол жеткізу барысында болашақ мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың жобалау технологиясына негізделген әдістемесін жасап, тәжірибелік-эксперименттік жұмыстың анықтаушы, қалыптастырушы, бақылау кезеңдері жүргізілді. Тәжірибелік-эксперименттің нәтижелері талданып, нақтыланған.</p>
		<p>5.2 Диссертация қорытындылары жаңа болып табылады ма?</p> <p>1) толығымен жаңа</p> <p>2) жартылай жаңа (25%-75% жаңа болып табылады)</p> <p>3) жаңа емес (25% кем болып табылады)</p>	<p>А.К. Амантаеваның диссертациялық жұмысының қорытындылары ғылыми-теориялық негізде дәлелденуімен, зерттеу жұмысының ғылыми аппаратына мазмұнының сәйкестігімен, қолданылған әдіс-тәсілдердің тиімділігімен, тәжірибелік-эксперименттік жұмыстың жүйелі ұйымдастырылып, сапалық, сандық көрсеткіштерінің дәйектілігімен толығымен жаңа болып саналады. Зерттеу жұмысында ұсынылған негізгі тұжырымдамалардың жаңалығы диссертация тақырыбымен, мақсат, міндеттерімен негізделеді. Тұжырымның сенімділік деңгейі тәжірибелік-эксперимент барысында расталған.</p>
		<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?</p> <p>1) толығымен жаңа</p> <p>2) жартылай жаңа (25%-75% жаңа болып табылады)</p> <p>3) жаңа емес (25% кем болып табылады)</p>	<p>Докторанттың болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін жобалау технологиясы арқылы қалыптастыру үдерісінің ғылыми-тәжірибелік негізі толығымен жаңа, негізделген болып табылады. Диссертациялық жұмыс барысындағы алынған тұжырымдар, дайындалған әдістемені тәжірибелік-эксперименттік жұмыс нәтижелерінің дұрыс ұйымдастырылуы мен жүргізілуі ғылыми жарияланымдарда көрініс тапқан.</p>
6.	Негізгі қорытындылард	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген	А.К. Амантаеваның диссертациялық зерттеу жұмысының негізгі қорытындылары ғылыми тұрғыдан

	ың негізділігі	(qualitative research немесе өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)	карағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген. Математикалық, статистикалық талдаулар нәтижесінде расталған.
7.	Қорғауға негізделген негізгі қағидаттар	<p>Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет:</p> <p>7.1 Қағидат дәлелденді ме?</p> <p>1) дәлелденді 2) шамамен дәлелденді 3) шамамен дәлелденбеді 4) дәлелденбеді</p> <p>7.2 Тривиалды ма?</p> <p>1) иә 2) жоқ</p> <p>7.3 Жаңа ма?</p> <p>1) иә 2) жоқ</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі:</p> <p>1) тар 2) орташа 3) кең</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген ба?</p> <p>1) иә 2) жоқ</p>	<p>Диссертант әр қағида бойынша болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін жобалау технологиясы арқылы қалыптастыруды педагогикалық-психологиялық еңбектерге зерделеу тұрғысында негіздеп, қағида дәлелденген. Болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың құрылымдық-мазмұндық моделі негізделіп, тривиалды емес, зерттеу пәні туралы жаңа білімді ұсынады, алдағы уақытта қолданылу ауқымы кең және бұл докторанттың мақалаларында дәлелденген. Диссертациялық зерттеу жұмыстың негізгі нәтижелері докторанттың 11 ғылыми еңбегінде жарияланды, оның ішінде 1-Scopus ақпараттық базасына кіретін журналдарда, 3-БЖҒМ Білім және ғылым саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті бекіткен басылымдардағы журналдар, 6-халықаралық және отандық ғылыми-практикалық конференция материалдарында жарық көрген. Сонымен қатар, элективті курс бағдарламасы, оқу құралы жарық көріп, дәлелденген.</p>
8.	Дәйектілік принципі Дереккөздермен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	<p>8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған:</p> <p>1) иә 2) жоқ</p>	<p>А.К. Амантаеваның диссертациялық жұмысындағы әдіснамалық аппарат дәйектілік принципіне және дереккөздермен ұсынылған ақпараттың дәйектілігіне негізделген. Зерттеу жұмысында басшылыққа алынған экогуманизм, ғылыми, мәдениеттілік, жүйелілік, практикаға бағытталған және экологиялық-өлкетану ұстанымдары басшылыққа алуымен нақты жазылған.</p>

		<p>8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:</p> <p>1) иә 2) жоқ</p>	<p>Диссертант болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың мақсатын, міндеттерін шешу үшін алынған зерттеу жұмысының нәтижелері нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу әдістерін пайдаланған.</p>
		<p>8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденді)</p> <p>1) иә 2) жоқ</p>	<p>8.3 А.К. Амантаеваның «Болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың әдістемелік негідері (жобалау технологиясы мысалында)» атты зерттеу жұмысындағы тәжірибелік-эксперименттік жұмысына сынаққа қатысқан білім алушылар саны - 102, оның ішінде эксперименттік топта 52, бақылау тобында 50 білім алушы. Жүргізілген тәжірибелік-эксперимент жұмыс нәтижелері оң динамиканы көрсетеді.</p> <p>Зерттеу жұмысының негізгі тұжырымдары, теориялық және практикалық ғылыми нәтижелердің мазмұны халықаралық конференцияларда және басқа да ғылыми басылымдарда көрініс тапқан.</p>
		<p>8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді әдебиеттерге сілтемелермен расталған/ішінара расталған/расталмаған</p>	<p>8.4 Болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастыруға қатысты философиялық, психологиялық, педагогикалық еңбектер, ҚР нормативтік-құқықтық құжаттар, ҚР БжҒМ Білім және ғылым саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті бекіткен басылымдарда жарияланған материалдар, Scopus деректер қорына енетін журналдар, оқулықтар, энциклопедиялар, оқу-әдістемелік құралдар, алыс-жақын шет елдік ғалымдардың ғылыми еңбектеріне, сөздікпен жұмыс бойынша әдістемелік нұсқаулықтарға сілтемелермен расталған.</p>

		8.5 Пайдаланған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз	8.5 Пайдаланған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті. Барлығы қажетті деп танылатын өзекті және сенімді дереккөздер саны, – 161.
9.	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар 1) иә 2) жоқ	<p>Диссертацияның теориялық маңыздылығы бар. Атап айтқанда:</p> <ul style="list-style-type: none"> – болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың теориялық-әдіснамалық негіздері айқындалған; – болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың жобалау технологиясы мысалында әдістемелік қамтамасыз етілген; – болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың құрылымдық-мазмұндық моделі жасалған.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары 1) иә 2) жоқ	<p>Болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін жобалау технологиясы арқылы қалыптастыруда «Ғылыми әрекеттерді ұйымдастыру» атты элективті курсы, диссертациялық зерттеудің нәтижесінде «Экологиялық құзыреттілікті қалыптастырудағы жобалау технологиясы» атты оқу құралы жоғары педагогикалық университеттің биолог мамандарын даярлау мақсатында білім алушыларға, сонымен қатар мектеп мұғалімдеріне, әдіскерлерге, білім беру жүйесінің қызметкерлері білім беру үдерісінде қолдануы мүмкіндігі жоғары.</p>
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады 1) толығымен жаңа 2) жартылай жаңа (25%-75% болып табылады) 3) жаңа емес (25% кем болып табылады)	<p>Диссертанттың зерттеу жұмыс аясындағы практикалық ұсыныстар толығымен жаңа деп айтуға болды. Себебі, «Экологиялық құзыреттілікті қалыптастырудағы жобалау технологиясы» атты оқу құралы жоғары педагогикалық университеттің биолог мамандарын даярлау мақсатында 6B01513-Биология, 7M01513-Биология, 8D01513-Биология</p>

			білім бағдарламаласына сәйкес білім алушыларға, сонымен қатар білім беру жүйесінің қызметкерлері, мектеп мұғалімдеріне, әдіскерлерге пайдалануға болады.
10.	Жазу және рәсімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары 2) орташа 3) орташадан төмен 4) төмен	Академиялық жазу сапасы – жоғары . Диссертация құрылымы мен мазмұнын рәсімдеу ғылыми жұмыстарға қойылатын талаптармен сәйкес келеді. Сонымен қатар, академиялық жазу ерекшеліктеріне сай, ғылыми стильді ұстанып, жүйелі құрылымды сақтаған.

Шешім: А.К. Амантаеваның 6D011300/8D01513 – «Биология» мамандығы бойынша «Болашақ биолог мұғалімдердің экологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың әдістемелік негіздері (жобалау технологиясы мысалында) тақырыбындағы философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған диссертациялық жұмысы Қазақстан Республикасы Білім және Ғылым министрлігі Білім және ғылым саласындағы сапаны қамтамасыз ету Комитетінің ережесіне толықтай сәйкес келетін жұмыс деп санаймын. Амантаева Арайлым Кайратовнаның 6D011300/8D01513 – «Биология» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беруге лайық.

Ресми рецензент,
Мирас университеті,
Педагогика және психология кафедрасы,
педагогика ғылымдарының кандидаты

С.Т.Т.

Сихынбаева Жамила Сарсенбаевна

Жамила Сарсенбаева
ЖКБ башына *Ж.С.*